

ÅM 07-22

Regionreform

Forslag til vedtak

1. Innlandet SV mener at Innlandet fylkeskommune skal videreføres

Eller

2. Innlandet SV mener at Innlandet fylkeskommune skal oppløses, og at Hedmark og Oppland gjenopprettes

Saksframlegg

Bakgrunn

1. januar 2020 ble Hedmark og Oppland offisielt slått sammen til Innlandet. I forkant av denne sammenslåingen lå det et betydelig arbeid både politisk og administrativt for å «sy» de to organisasjonene sammen. Etter stortingsvalget i 2021 dannet Arbeiderpartiet og Senterpartiet regjering, og i deres regjeringserklæring, Hurdalsplattformen, åpnes det for å oppløse sammenslåtte fylker.

«Oppløse tvangssammenslåtte fylkeskommuner som sender søknad etter vedtak i fylkestinget innen 1. juli 2022»
Hurdalsplattformen 2021.

Dette har ført til debatter i flere av fylkene, også i Innlandet. Det er fylkestinget som skal behandle saken, og i sin første behandling vedtok fylkestinget i Innlandet at det skulle gjennomføres en rådgivende folkeavstemming rundt spørsmålet om vi fremover skal være Innlandet, eller gå tilbake til Hedmark og Oppland.

Valgstyret, nedsatt for å gjennomføre folkeavstemmingen, vedtok i desember følgende:

- Avstemmingsperiode: 10.- 17. februar 2022
- Heldigital avstemming. Du identifiserer deg via ID-porten med Bank ID eller Min ID.
- De som fyller 16 år i 2022 har stemmerett

I tillegg til folkeavstemming blir det gjennomført en høringsrunde blant kommuner, fylkeskommunale råd, organisasjoner og andre, samt en undersøkelse blant medarbeiderne i Innlandet fylkeskommune.

Når saken nå går til folkeavstemming, blir også de politiske partiene aktører i utfallet av folkeavstemmingen. Flere av våre folkevalgte og tillitsvalgte har meninger om saken, og ønsker å ytre seg. Det ble derfor utarbeidet veiledende punkter om SVs rolle fram mot fylkestingets møte i februar:

- Vi oppfordrer alle til å delta i ordsiftet med sine standpunkter. Samtidig oppfordrer vi til å bidra til saklig dialog og konstruktiv debatt basert på de fakta som foreligger.
- Vær bevisst på hvilke «hatt» du bruker når du uttaler deg. Er det lokallaget ditt som mener noe, er det denne «hatten» du bør bruke. Dersom du ikke har forankret standpunktet ditt i valgte organer, kan du signere innlegg som SV-medlem.
- Innlandet SV som fylkesparti har per nå ikke tatt endelig stilling til saken. Vi vil jobbe fram mot fylkesårsmøtet, som gjør det endelige vedtaket på vegne av fylkespartiet.
- SV har ingen tradisjon for å binde folkevalgte til vedtak gjort av partiet. Vi vil allikevel ha tett dialog med fylkestingsrepresentantene, slik at eventuelle motstridende syn i fylkestingsgruppa kommuniseres klokt og planlagt.

Argumentasjon

For å opprettholde Innlandet fylkeskommune

Hovedargumentene for å opprettholde Innlandet fylkeskommune handler om økonomi og praktiske forhold. Det er de siste årene brukt mellom 80 og 100 millioner på å gjennomføre tvangssammenslåingen, og det vil trolig koste et tilsvarende beløp å gjenopprette Hedmark og Oppland igjen. Kostnadene ligger på 1–1,5 % av et årsbudsjett for fylkeskommunen og er slik sett ikke avskrekkende store, men vil åpenbart gå ut over mye annet viktig. Frem og tilbake vil være dobbelt så langt til en kostnad av 150–200 millioner, sammenlignet med situasjonen før sammenslåingen ble iverksatt. Det vil utvilsomt være til frustrasjon for mange innbyggere og kan føre til politikerforakt.

Mer tungtveiende enn de rent økonomiske kostnadene er tidstapet og omstillingen som en reverseringsprosess nå vil medføre for ansatte i fylkeskommunen. En reversering vil medføre ny endring av arbeidssted for mange av dem. Det vil for enkelte naturligvis være en endring til det bedre og man kan håpe at det å få tilbake gammelt arbeidssted vil bringe tilbake noen av de som har sluttet i løpet av omstillingsperioden. Risikoen er likevel åpenbar for at man i en ny omstillingsprosess vil miste enda flere kompetente ansatte. Faglig tillitsvalgte som var sterkt mot den forrige omstillingen da den ble satt i gang, er nesten uten unntak mot en ny stor omstilling nå.

Et argument for å opprettholde Innlandet fylkeskommune er stordriftsfordeler og muligheten til å bygge opp sterkere fagmiljøer innenfor ulike tjenesteområder. En positiv virkning kan være å gjøre regionen mer attraktiv for kompetent arbeidskraft. Ved en oppløsning vil man få en oppdeling til mindre enheter igjen på mange områder. Det vil være et dilemma og en opprydding med om fellesinstitusjoner som Musikk i Innlandet skal videreføres som interfylkeskommunale prosjekter.

For å gjenopprette Hedmark og Oppland fylkeskommuner

Et hovedargument for å gjenopprette Hedmark og Oppland fylkeskommune handler om at den sammenslåtte fylkeskommunen har for store geografiske avstander, og at avstandene fra små distriktskommuner til de større bykommunene dermed blir enda større. Fordelen med stordriftsfordeler og sterkere fagmiljøer skal i et klassisk dilemma veies mot ulempene ved økte avstander mellom innbyggere og tjenestetilbud. Det er sterkt delte meninger om hvordan den nye fylkeskommunen har fungert i så måte. Det ser ut til å være en tendens at erfaringene så langt er mer positive sett fra Hamar-regionen og den sørlige delen av fylket enn fra distriktene i Hedmark og mesteparten av Oppland. Delvis i forlengelsen av avstandene har det i samlingsprosessen vist seg at de kulturelle forskjellene var minst like store som det ble advart om da prosessen startet. Hedmark og Oppland hadde ulik organisering og ulik kultur på mange områder innenfor og utenfor fylkeskommunal virksomhet. Det har vært mye misnøye med overgang til en felles organisering og påfølgende lokaliseringsdragkamper.

SVs hovedkritikk av regionreformen til den avgåtte regjeringen Solberg var mangelen på folkestyre og demokratisk forankring. Sammenslåingen til Innlandet ble gjennomført av et knepent stortingsflertall mot klare flertallsvedtak fra begge fylkestingene her, og regjeringen avviste folkeavstemning i en situasjon hvor meningsmålingene tilsa at et klart flertall både i Hedmark og Oppland ville stemt nei til sammenslåingen. Det er klare prinsipielle betenkeligheter ved å akseptere at en endring gjennomført på slike premisser ikke kan reverseres senere. De betenkelighetene blir enda sterkere når en meningsmåling nær to år etter sammenslåingen viser at et stort flertall av befolkningen ønsker en folkeavstemning og har til hensikt å stemme for å gjenopprette Hedmark og Oppland fylkeskommune. Det lover ikke godt for Innlandets fremtid at dette ønsket er særlig sterkt hos yngre velgere.

Et klart flertall av SVs velgere både fra 2019 og 2021 ønsker nå en folkeavstemning og vil stemme for gjenopprettelse av Hedmark fylke og Oppland fylke, men samtidig er det betydelig mindretall på rundt 30 % av våre velgere som vil videreføre Innlandet. SV gikk til valg i 2021 med en sterkt kritisk holdning til tvangssammenslåingene. Vi programfestet før valget at vi ville avgjøre de omstridte tilfellene gjennom folkeavstemninger dersom en ny regjering og et nytt stortingsflertall etter valget åpnet for det. Innlandet SVs fylkestingsgruppe fremmer ut fra dette forslag til fylkestinget i desember 2021 om at det avholdes en rådgivende folkeavstemning før fylkestinget tar endelig stilling til spørsmålet om fylkesstrukturen.